

De samenhang tussen Sociale Competentie en de Sociale Positie van kleuters en de
modererende rol van Geslacht

Concept Master thesis

Universiteit van Utrecht

Masteropleiding Clinical Child, Family and Education Studies

Iris M. J. Cuppen (5732662)

Supervisor: Hanneke Teunissen en Hinke Endedijk

Tweede beoordelaar: Andrik Becht.

Aantal woorden: 4124

Datum: 27-05-2017

Abstract

Numerous studies show that there is a relationship between some aspects of social competence and the social position in preschool children. There are also studies that examined the role of gender in the relation between social competence and social position in preschool children. These studies show different outcomes. The current study therefore examined the association between social position and social competence in preschool children, and examined the moderating role of the gender of the child. In this study 297 children from 16 preschool classes of eight different schools participated ($N = 297$). This were 157 boys and 140 girls, between the age of 4.00 and 6.42 years old. Social competence was reported by the teacher, by using a questionnaire. The social position of the child was examined by a digital version of the sociometric method 'ratings'. In the rating procedure, preschool children were asked to indicate, for a photograph of each classmate, how much they like to play with this child on a 3-point-scale. Regression analyses were used to examine whether social competence predicted the social position of preschool children, and whether this effect differed depending on the child's gender. The results showed that higher social competence was related to a higher social position and this effect was the same for boys and girls.

Keywords: social position, social competence, toddlers

De samenhang tussen Sociale Competentie en de Sociale Positie van kleuters en de modererende rol van Geslacht

Kleuters zijn in staat om complexe relaties aan te gaan met leeftijdsgenoten (Rubin, Coplan, Chen, Buskrik, & Wojslawowicz, 2005). In de voorschoolse jaren beginnen de meeste kinderen met het gebruik van het woord 'vriend' (Hartup, 1989). Voor de ontwikkeling van het kind is het belangrijk om vriendschappen op te bouwen in de vroege kindertijd (Parker, Rubin, Prijs, & DeRosier, 1995). Een tekort aan vriendschappen kan op latere leeftijd disfunctioneren tot gevolg hebben op onder andere sociaal- emotioneel en academisch gebied (Blandon, Calkins, Grimm, Keane, & O' Brien, 2010; Denham, et al., 2012; Gower, Lingras, Mathieson, Kawabata, & Crick, 2014). Sociale relaties spelen een belangrijke rol in de kleutertijd.

Om inzicht te krijgen in sociale relaties kan er gekeken worden naar de sociale positie in de klas. De sociale positie kan bepaald worden aan de hand van de *likeability* van een kind (Cillessen, 2011). *Likeability* verwijst naar hoe geliefd een kind is bij zijn leeftijdsgenoten. De sociale positie van een kind in de klas geeft dus weer welke kinderen leuk gevonden worden en welke kinderen niet leuk gevonden worden door hun klasgenoten (Asher, Parker, & Walker, 1996). De sociale positie van een kind is afhankelijk van verschillende factoren. Er zijn zowel emotionele, cognitieve als gedragsmatige factoren die een rol spelen bij de sociale positie van kinderen (Mostow, Izard, Fine, & Trentacosta, 2002). In dit onderzoek wordt gekeken naar de invloed van de sociale competenties van kleuters.

Sociale competentie is het adequaat kunnen handelen in sociale situaties. Het wordt omschreven in vaardigheden, zoals: het kunnen reguleren van emoties, sociale cognitie, positieve communicatie en het aangaan van pro-sociale relaties (Bornstein, Hahn, & Haynes, 2010; McCabe, & Altamura, 2011; Walker, 2010). Dit uit zich in het met andere kinderen samenwerken, compromissen accepteren, het helpen van anderen, gebruik maken van onderhandelingen en de standpunten van anderen nagaan (Kotler & McMahan, 2002). Sociale competentie is voor kinderen cruciaal om persoonlijke en vertrouwde relaties aan te kunnen gaan met anderen (Denham et al., 2003; Mendez, McDermott, & Fantuzzo, 2002; Zsolnai, 2002). De kleutertijd is een fundamentele periode voor de ontwikkeling van sociale competentie (Denham et al., 2003; Johnson, Ironsmith, Snow, & Poteat, 2000; Lindsey & Colwell, 2003; Rimm-Kaufman & Pianta, 2000). Een optimale ontwikkeling van de sociale competenties kan een positieve invloed hebben op academische prestaties en psychologische gezondheid op latere leeftijd (Campbell, 2006; Johnson et al., 2000). Onvoldoende

ontwikkeling van de sociale competenties van kleuters leidt vaak tot moeilijkheden in aanpassingen op school en met vrienden (McCabe & Altamura, 2011).

Eerdere onderzoeken hebben samenhang aangetoond tussen sociale competentie en sociale positie bij kleuters (Dunsmore, Noguchi, Garner, Casey, & Bhullar, 2008; Howes, Rubin, Ross, & French, 1988; Ladd & Price, 1987; Lindsey, 2002; Murphy & Faulkner, 2006; Wood, Cowan, & Baker, 2002). Zo leken populaire kleuters over betere sociale vaardigheden te beschikken dan minder populaire kleuters (Lindsey, 2002; Murphy & Faulkner, 2006). Daarnaast hingen positieve ervaringen van kleuters met leeftijdsgenoten samen met een hogere sociale competentie (Howes et al., 1988). Ook bleek dat verminderde sociale competentie bij kleuters leidde tot afwijzing in de sociale relatie (Wood, Cowan, & Baker, 2002).

Er is weinig onderzoek dat uitspraken doet over de modererende rol van geslacht in het verband tussen de sociale competentie en de sociale positie van kleuters. In een onderzoek bij kinderen van vijf tot zeven jaar werd een duidelijk verschil gezien in sociaal communicatieve vaardigheden tussen populaire en minder populaire meisjes (Murphy & Faulkner, 2006). Populaire meisjes beschikte over betere communicatieve vaardigheden dan minder populaire meisjes. Er was nauwelijks een verschil in sociaal communicatieve vaardigheden tussen populaire en niet populaire jongens. Uit een onderzoek bij kleuters bleek dat openlijke agressie samenhang met afwijzing bij jongens; bij meisjes was dit verband niet van toepassing (Wood, Cowan, & Baker, 2002). Dit kan ook verklaard worden door het feit dat meisjes minder openlijke agressie uiten. Uit een ander onderzoek bij kleuters bleek dat meisjes die goed in staat zijn om met hun emoties om te gaan en goed zijn in emotionele communicatie een grotere kans hebben op wederzijdse vriendschappen. Jongens bleken juist minder populair te zijn wanneer zij goed in staat zijn tot emotionele communicatie (Dunsmore et al., 2008). Bovenstaande onderzoeken suggereren dat geslacht een modererende invloed kan hebben op de relaties tussen sociale competentie en de sociale positie, echter is er geen eenduidigheid over de richting van dit effect.

In het huidige onderzoek wordt aan de hand van sociometrie de sociale positie van kleuters bepaald en wordt onderzocht of de sociale competentie van het kind een voorspellende rol speelt en of het geslacht van het kind een modererende rol speelt. Dit onderzoek geeft inzicht in factoren die de sociale positie van kleuters kunnen beïnvloeden. Kennis over deze factoren kan het kleuteronderwijs positief beïnvloeden. Leerkrachten kunnen naar aanleiding van deze kennis namelijk gericht interventies inzetten om de sociale positie te verbeteren. De eerste vraag die wordt onderzocht is: bestaat er een samenhang

tussen de sociale competentie van het kind en zijn sociale positie in de klas? De hypothese is dat sociale competentie positief bijdraagt aan de voorspelling van sociale positie. De tweede onderzoeksvraag is: verschilt de samenhang tussen de sociale competentie en de sociale positie van het kind voor jongens en meisjes? Er kan geen duidelijke hypothese worden opgesteld vanwege de uiteenlopende uitspraken over het verband tussen sociale positie, sociale competentie en geslacht.

Methoden

Participanten

Aan het onderzoek namen 297 kinderen deel uit zestien verschillende klassen van acht verschillende scholen in Nederland. De originele groep bestond uit 338 kinderen, er waren 34 kinderen afwezig (i.v.m. ziekte of verlof) en er waren zeven kinderen die geen toestemming hadden van hun ouders of de leerkracht. De leerkracht kon bij nieuwe leerlingen, die slechts recent ingestroomd zijn in de groep, aangeven of het zinvol is om deze kinderen mee te laten doen in het onderzoek. Wanneer kinderen nieuw zijn in de groep kennen zij hun klasgenoten onvoldoende waardoor hun antwoorden onbetrouwbaar zouden zijn. De leerkracht bepaalde zelf wanneer het kind wel of niet mee kon doen. Er zaten gemiddeld 18.56 leerlingen in een klas. De leeftijd van de kinderen was tussen de 4.00 en de 6.42 jaar oud ($M = 60.63$ maanden, $SD = 7.30$). Er namen 157 (52.9%) jongens deel en 140 (47.1%) meisjes. Aan het onderzoek deden 38 (12,8%) kinderen mee die enigskind zijn, 115 (38,7%) waren het oudste in het gezin, 131 (44,1%), 4 (1,3%) kinderen waren even oud of een tweeling en van 9 (3%) kinderen zijn de gegevens onbekend. Er is door de onderzoekers een inschatting gemaakt van de afkomst van kinderen op basis van uiterlijk. Er werden 222 kinderen beoordeeld als westers, 12 kinderen werden beoordeeld als Afrikaans, 15 kinderen als Aziatisch en 47 kinderen als Mediterraan. Van 1 kind is de beoordeling onbekend.

Instrumenten

Sociale Positie. Het concept 'Sociale Positie' geeft weer welke kinderen leuk gevonden worden en welke kinderen niet leuk gevonden worden binnen de klas. Dit concept is gemeten aan de hand van de sociometrische methode 'ratings' (Asher, Singleton, Tinsley, & Hymel, 1979). Hierbij wordt gebruik gemaakt van een digitale versie op een tablet. Uit onderzoek blijkt dat digitale afname veel voordelen heeft en een vergelijkbare kwaliteit resultaten oplevert (Endedijk & Cillessen, 2015). Enkele voordelen van digitale afname zijn: het bespaard veel tijd omdat niet nodig het is om de foto's af te drukken en het verwerken van de data gebeurt automatisch, het zorgt voor minder afleiding voor het kind omdat het kind slechts één of twee foto's te zien krijgt op het scherm in plaats van alle afgedrukte foto's op

tafel, het kind wordt minder beïnvloed door eerdere keuzes omdat deze niet meer zichtbaar zijn, door de digitale afname is de volgorde volledig random en een tablet spreekt de interesse van het kind, kinderen kunnen non-verbaal antwoorden wat het makkelijker maakt en tot slot heeft het een ethisch voordeel omdat de data anoniem kan worden verwerkt, de data wordt namelijk opgeslagen onder nummers in plaats van de naam van het kind.

In de procedure van de ratings wordt de kleuter gevraagd om een indicatie te geven, voor een foto van iedere klasgenoot, hoe leuk ze het vinden om met dit kind te spelen op een 3-punts-schaal (Dorval & Bègin, 1985). Bij de ratings krijgt het kind op een tablet één voor één foto's te zien van de kinderen in de klas. Aan de hand van drie smileys kan het kind aangeven: '1. Ik vind het leuk om met X te spelen', '2. Ik vind het niet leuk om met X te spelen' en '3. Ik vind het soms wel en soms niet leuk om met X te spelen'. De sociale positie wordt berekend door een weging te maken van het aantal 'liked-disliked' scores, waardoor er één continue voorkeurscore voor elk kind ontstaat. Dit is eerder gedaan door Maassen, Akkermans en Van der Linden (1996). Per klas zijn de scores gestandaardiseerd en zijn de z-scores berekend (Endedijk & Cillessen, 2015).

Sociale Competentie. Het concept Sociale Competentie is gemeten aan de hand van een vragenlijst, gebaseerd op onderzoekslijn van Hawley (2002). Hawley (2002) heeft in haar onderzoekslijn gebruik gemaakt van een 5-punts-schaal met betrekking tot de sociale dominantie van het kind, die ingevuld werd door een verzorger van het kind. In huidig onderzoek wordt de vragenlijst ingevuld door de leerkracht van de groep. De leerkracht kent per kind individueel een categoriale score toe op een schaal van zeven, waarbij één staat voor 'helemaal niet sociaal competent' en zeven staat voor 'helemaal wel sociaal competent'. De definiëring van het begrip sociale competentie is aangepast aan de leeftijd van de kinderen, zodat er gedragingen beschreven worden die passend zijn voor kleuters. Het concept Sociale Competentie wordt gedefinieerd als: helpt, begeleidt of laat zien hoe iets moet, geeft suggesties bij een spel of taak, biedt speelgoed aan en overtuigt een ander.

Procedure

Via het eigen netwerk van de studenten zijn kleuterklassen benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. De scholen ontvingen in eerste instantie een informatieve brief met uitleg over het onderzoek. Naar aanleiding van deze brief werd contact opgenomen om te overleggen of de school interesse had in deelname aan het onderzoek. Ouders werden vooraf geïnformeerd over het onderzoek en de werkwijze door een brief. Deelname aan het onderzoek was op vrijwillige basis. Toestemming voor deelname aan het onderzoek vond plaats door een passieve informed consent methode, dat wil zeggen dat het kind mag

deelnemen tenzij ouders bewaar maken. Daarnaast was het kind zelf altijd vrij om deelname te weigeren of te beëindigen.

Het onderzoek nam een dag per klas in beslag. In de ochtend kwamen de onderzoekers in de klas om kort uitleg te geven en foto's te maken van de kinderen. In de uitleg werd verteld dat de kinderen een fotospelletje zouden gaan spelen. Daarvoor werden er eerst foto's gemaakt en vervolgens werden de kinderen een voor een uit de klas gehaald om in een aparte ruimte een spelletje te komen spelen.

De computertaak bestond officieel uit twee onderdelen namelijk de ratings en een andere sociometrie taak. In dit onderzoek wordt echter alleen het onderdeel ratings meegenomen in de beoordeling van de sociale positie. De twee taken werden 'gecounterbalanced' afgenomen. Dit nam ongeveer 15 minuten per kind in beslag.

Bij de Ratings werd uitgelegd dat het kind een fotospelletje ging doen om te kijken wie het kind aardig vindt uit de klas. Vervolgens kreeg het kind eerst een oefening met plaatjes van een bal of een trein waarbij de volgende vraag werd gesteld: Vind je het leuk om met de bal/trein te spelen, niet leuk, of soms wel en soms niet leuk? (tegelijkertijd wijzend naar de corresponderende smileys). Indien het kind de oefenitems leek te snappen, werd hetzelfde gedaan, maar nu kreeg het kind steeds een foto van een kind uit de klas te zien, waarbij gevraagd werd naar de naam van het kind. Daarna mocht het kind aangeven of hij/zij het leuk vindt met hem/haar te spelen, niet leuk, of soms wel en soms niet leuk. (tegelijkertijd wijzend naar de corresponderende smileys).

Aan de leerkracht werd gevraagd een vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijst bestond uit vier onderdelen, namelijk: leerkrachtgedrag, sfeer in de klas en een beoordeling van de sociale competentie en de sociale dominantie van de kinderen. In dit onderzoek werd enkel gekeken naar de sociale competentie van de kinderen, de andere onderdelen werden niet meegenomen binnen huidig onderzoek.

De foto's die gebruikt zijn, werden vernietigd voor de student de school verliet. Alle informatie die werd verkregen met dit onderzoek werd anoniem en vertrouwelijk behandeld. De kinderen kregen namelijk een leerling nummer toegewezen, waaraan de onderzoeksinformatie gekoppeld werd. De school ontving naar aanleiding van het onderzoek een verslag van het onderzoek, wat inzicht gaf in de sociale structuur van de klas.

Dit onderzoek maakte deel uit van een groter onderzoek. Binnen het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van een van de sociometrische instrumenten en een deel van de informatie uit de vragenlijst. Het onderzoek was goedgekeurd door de facultaire ethische commissie van de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.

Resultaten

In dit onderzoek is gekeken naar de vraag: Bestaat er een samenhang tussen de sociale competentie van het kind en zijn sociale positie in de klas en is dit anders voor jongens of meisjes? In Tabel 1 staat een overzicht van de beschrijvende statistieken van de variabelen in dit onderzoek. Naast deze variabelen werd het geslacht van het kind meegenomen als dichotome variabele. Deze is omgezet in een dummy variabele, waarbij 0 = jongen en 1 = meisje.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken van de ongestandaardiseerde waarden van de Sociale Positie en Sociale Competentie.

	Minimum	Maximum	M	SD
Sociale Positie	-13	19	4.08	5.48
Sociale Competentie	1	7	4.92	1.41

Uit de correlatieanalyse (zie Tabel 2) is gebleken dat Sociale Positie en Sociale Competentie positief met elkaar samenhangen, $r(294) = .32, p < .001$. Daarnaast werd er een significante positieve samenhang gevonden tussen Geslacht en Sociale Competentie, $r(294) = .12, p = .040$. De sociale competentie van een kind wordt beïnvloed door het geslacht van het kind. Jongens hebben een gemiddelde sociale competentie van $M = 4.76$ en meisjes hebben een gemiddelde sociale competentie van $M = 5.09$. In de correlatieanalyse was geen significante correlatie gevonden tussen Sociale Positie en Geslacht

Voorafgaand aan de regressieanalyses zijn de assumpties van een multipele regressie gecontroleerd. Er is voldaan aan de assumpties verhouding participanten en variabelen, normaal verdeelde variabelen, normale/lineaire verdeling, multicollineariteit en homoscedasticiteit van residuen. Bij de variabele Sociale Positie was één uitschieter gesignaleerd. Dit was echter geen extreme uitschieter en deze beïnvloedde de resultaten niet. Dit is gecontroleerd door de analyses met en zonder deze score uit te voeren.

Tabel 2

Pearson Correlatie tussen Sociale Positie, Sociale Competentie en het Geslacht van het kind

	Sociale Positie	Sociale Competentie	Geslacht
Sociale Positie	-		
Sociale Competentie	.32***	-	
Geslacht	.05	.12*	-

Noot. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

In eerste instantie is er een regressieanalyse uitgevoerd met Sociale Competentie als voorspeller voor Sociale Positie, zie Tabel 3. Het regressie model was significant, $F(1, 294) = 32.29$, $p < .001$, $R^2 = .10$. Sociale Competentie bleek een significante voorspeller voor de Sociale Positie, waarbij een hoge sociale competentie gerelateerd was aan een betere sociale positie, $\beta = .32$, $t(294) = 5.68$, $p < .001$.

Tabel 3

Multipele Regressieanalyse: Voorspelling van Sociale Positie door Sociale Competentie

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	Bèta
Constante	-1.07	.20	
Sociale Competentie	.22	.04	.32**

Noot. $R^2 = .10$, * $p < .05$. ** $p < .01$.

Vervolgens is er een hiërarchische multipele regressieanalyse uitgevoerd voor de voorspelling van Sociale Positie door Sociale Competentie, het Geslacht van het kind en de interactie tussen de Sociale Competentie en het Geslacht; zie Tabel 4. In model 1 van de regressieanalyse verklaren Sociale Competentie en Geslacht samen een significante 10% van de variantie in Sociale Positie, $R^2 = .10$, $F(2, 293) = 16.11$, $p < .001$. Sociale Competentie bleek de enige significante voorspeller voor sociale positie, $\beta = .31$, $t(292) = 5.61$, $p < .001$. In model 2 is de interactie tussen Sociale Competentie en Geslacht toegevoegd. Model 2, $F(3, 292) = 10.79$, $p < .001$, $R^2 = .10$, verklaarde een niet significante 0,1% extra variantie in de sociale positie, $\Delta R^2 = .001$, $\Delta F(1, 292) = .24$, $p = .627$. Sociale Competentie bleek ook in Model 2 de enige significante voorspeller voor Sociale Positie, $\beta = .34$, $t(292) = 4.48$, $p < .001$. De interactieterm was niet significant. Sociale competentie was een positieve voorspeller voor de sociale positie en dit effect was nagenoeg gelijk voor jongens en meisjes.

Tabel 4

Hiërarchische Multipele Regressieanalyse: Voorspelling van Sociale Positie door Sociale Competentie, Geslacht en de Interactie Tussen Sociale Competentie en Geslacht

Model		<i>B</i>	<i>SE B</i>	Bèta
1	Constante	-1.08	.20	
	Competentie	.22	.04	.31***
	Geslacht	.02	.11	.01
2	Constante	-1.16	.26	
	Competentie	.23	.05	.34***
	Geslacht	.21	.40	.11
	Competentie*geslacht	-.04	.08	-.11

Noot. $R^2 = .10$ voor Model 1, $\Delta R^2 < .01$ voor Model 2, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Conclusie en discussie

Binnen dit onderzoek wordt meer inzicht gegeven in de sociale positie van kleuters en enkele factoren die de sociale positie kunnen beïnvloeden. Er is gekeken naar sociale competentie als voorspeller van de sociale positie van een kleuter in de klas. Hierbij is gekeken naar de modererende rol van het geslacht van het kind.

De eerste hypothese binnen dit onderzoek was: sociale competentie draagt bij aan de voorspelling van sociale positie. In dit onderzoek kwam naar voren dat een hoge sociale competentie samenhangt met een betere sociale positie. Deze gevonden relatie tussen de sociale positie en sociale competentie komt overeen met eerdere studies, namelijk dat de sociale competentie, of aspecten hiervan, bij dragen aan de sociale positie van het kind (Dunsmore et al., 2008; Howes et al., 1988; Ladd & Price, 1987; Lindsey, 2002; Murphy & Faulkner, 2006; Wood, Cowan, & Baker, 2002).

De tweede hypothese in dit onderzoek was: de samenhang tussen de sociale competentie en de sociale positie van het kind is anders voor jongens dan meisjes. Er is een correlatie gevonden tussen het geslacht van het kind en de sociale competentie van het kind. Het geslacht van het kind hing samen met de mate van sociale competentie. Het geslacht van het kind was echter geen significante voorspeller voor de sociale positie van het kind. Ook de interactie tussen het geslacht en de sociale competentie van het kind was geen significante voorspeller voor de sociale positie. De tweede hypothese wordt verworpen.

Er is tot op heden weinig onderzoek gedaan naar de modererende rol van het geslacht. De onderzoeken die de rol van het geslacht mee hebben genomen gaven uiteenlopende

resultaten (Dunsmore et al, 2008; Murphy & Faulkner, 2006; Wood, Cowan, & Baker, 2002). De grootste verschillen ten opzichte van het huidige onderzoek zitten in de factoren en de operationalisatie daarvan. In dit onderzoek is gekeken naar de sociale competentie van het kind, wat is geoperationaliseerd als: helpt, begeleidt of laat zien hoe iets moet, geeft suggesties bij een spel of taak, biedt speelgoed aan en overtuigt een ander. In de eerder genoemde onderzoeken werden andere sociale aspecten onderzocht, zoals: communicatieve vaardigheden, openlijke agressie en het omgaan met emoties en emotionele communicatie. Doordat de variabelen van elkaar verschillen, kunnen ook de resultaten afwijken. De resultaten binnen dit onderzoek komen wel overeen met de resultaten van Wood, Cowan en Baker (2002). Zij maakte gebruik van een multiële regressieanalyse, waarbij onder andere gekeken werd naar de voorspellende rol van het geslacht voor de sociale positie aan de hand van de ratings. Zij kwamen ook tot de conclusie dat geslacht geen significante voorspeller bleek te zijn voor de sociometrische ratings.

Bij het interpreteren van de resultaten van dit onderzoek dient men rekening te houden met een aantal limitaties. Ten eerste is dit onderzoek gebaseerd op cross-sectionele data, dit maakt dat er geen uitspraken kunnen worden gedaan over de langere termijn. Doordat dit onderzoek is gebaseerd op slechts een momentopname kunnen er geen uitspraken worden gedaan over de stabiliteit van de gevonden relaties. In eerder onderzoek kwam naar voren dat de meeste kleuters niet in staat waren om stabiele vriendschappen te behouden (Lindsey, 2002). Tijdens het onderzoek werd geobserveerd dat veel kinderen hun keuzes baseren op recente gebeurtenissen. ‘Ik ga vanmiddag met hem afspreken dus ik vind hem leuk’, ‘hij pakte vanmorgen mijn potlood af dus ik vind het niet leuk om met hem te spelen’. Wellicht zullen de resultaten verschillen bij een tweede meetmoment. Daarnaast werd de sociale competentie van het kind beoordeeld door de leerkracht op een zeven-punts-schaal. Dit gaat dus slechts om een inschatting van de sociale competentie en is niet onderbouwd. Dit beperkt de betrouwbaarheid van de data.

Naast deze limitaties zijn er een aantal sterke punten. Zo is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van de onderbouwde sociometrietaak ratings. Wat maakt dat de resultaten voor de sociale positie van het kind voldoende betrouwbaar zijn. Leerkrachten kregen op basis van deze methode een overzicht van de scores, wat inzicht gaf in de sociale structuur van de klas. Hier konden zij als leerkracht direct op in spelen in de klas. Daarnaast is er onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes waardoor het mogelijk was om te kijken naar de modererende rol van het geslacht. Uit verschillende onderzoeken kwamen uiteenlopende resultaten naar voren, dit onderzoek geeft concrete informatie van de rol van geslacht in de

voorspelling van de sociale positie. En over de rol van de sociale competentie in de voorspelling van de sociale positie. Inzicht in deze factoren en hun rol in de voorspelling van de sociale positie geeft leerkrachten binnen het kleuteronderwijs de mogelijkheid om gericht interventies in te kunnen zetten om zo de sociale positie van het kind te verbeteren.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat kleuters in staat om complexe relaties aan te gaan met leeftijdsgenoten (Rubin, Coplan, Chen, Buskrik, & Wojslawowicz, 2005). Tijdens het onderzoek viel op dat veel kinderen hun keuzes baseren op recente gebeurtenissen. Dit roept de vraag op of kleuters echt in staat zijn om complexe relaties en wederzijdse vriendschappen af te sluiten. Voor vervolgonderzoek zou het mogelijk interessant zijn om gebruik te maken van longitudinaal onderzoek, zodat de voorspellende relatie van sociale competentie voor sociale positie op lange termijn bekeken kan worden. Daarnaast is het interessant om onderzoek te doen naar wederzijdse vriendschap op lange termijn.

Vanuit dit onderzoek kan dus geconcludeerd worden dat sociale competentie een positieve voorspeller is voor de sociale positie en deze voorspellende relatie niet significant verschilt voor jongens of meisjes. Voor de ontwikkeling van het kind is het belangrijk om vriendschappen op te bouwen in de vroege kindertijd (Parker, Rubin, Prijs, & DeRosier, 1995). Een tekort aan vriendschappen kan op latere leeftijd disfunctioneren tot gevolg hebben op onder andere sociaal- emotioneel en academisch gebied (Blandon, Calkins, Grimm, Keane, & O' Brien, 2010; Denham, et al., 2012; Gower, Lingras, Mathieson, Kawabata, & Crick, 2014). De sociale positie van het kind hangt samen met de sociale competentie van het kind. Kleuters met weinig vrienden in de klas kunnen worden ondersteund door het vergroten van de sociale competenties. De sociale competentie kan vergroot worden door de kinderen kennis en vaardigheden aan te leren, door verschillende werkvormen in te zetten waarin gepraat en geoefend wordt. Voor nu is het vooral belangrijk om kinderen te ondersteunen in hun sociale competenties, zodat zij een positieve ontwikkeling tegemoet gaan, zowel op sociaal als academisch gebied.

Referenties

- Asher, S. R., Parker, J. G., & Walker, D. L. (1996). Distinguishing friendship from acceptance: Implications for interventions and assessment. In W. Bukowski, A. F. Newcomb, & W. W. Hartup (Eds.), *The company they keep* (pp. 366-405). New York, NY: Cambridge University Press.
- Blandon, A. Y., Calkins, S. D., Grimm, K. J., Keane, S. P., & O'Brien, M. (2010). Testing a developmental cascade model of emotional and social competence and early peer acceptance. *Development and Psychopathology*, 22, 737-748. doi: 10.1017/S0954579410000428
- Campbell, S. B. (2006). Maladjustment in preschool children: A developmental psychopathology perspective. In K. McCartney & D. Philips (Eds.), *Blackwell handbook of early childhood development* (pp. 358-377). Malden, MA: Blackwell.
- Cillissen, A. H. N. (2011). Toward a theory of popularity. In Cillissen, A. H. N., Schwartz, D., Mayeux, L. (Eds.), *Popularity in the peer system* (pp.273-300). New York: The Guilford Press.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., Thayer, S. K., Mincic, M., Sirotkin, Y. S., & Zinsser, K. (2012). Observing preschoolers' social-emotional behavior: structure, foundations, and prediction of early school success. *Journal of Genetic Psychology*, 173, 246-278. doi: 10.1080/00221325.2011.597457
- Denham, S. A., Blair, K. A., De Mulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S., & Queenan, P. (2003). Preschool emotional competence: pathway to social competence? *Child Development*, 74, 238-256. doi:10.1111/1467-8624.00533
- Dunsmore, J. C., Noguchi, R. J. P., Garner, P. W., Casey, E. C., & Bhullar, N. (2008). Gender-specific linkages of affective social competence with peer relations in preschool children. *Early Education and Development*, 19, 211-237. doi: 10.1080/10409280801963897
- Dorval, M., & Bègin, G. (1985). Temporal reliability and convergent validity of the rating-scale and de peer-nomination sociometric measures among preschool and kindergarten children. *Perceptual and Motor Skills*, 60, 667- 675. doi: 10.2466/pms.1985.60.2.667
- Endedijk, H. M., & Cillessen, A. H. N. (2015). Computerized sociometric assessment for preschool children. *International Journal of Behavioral Development*, 39, 383-388. doi: 10.1177/0165025414561706
- Gower, A. L., Lingras, K. A., Mathieson, L. C., Kawabata, Y., & Crick, N. R. (2014). The role of preschool relational and physical aggression in the transition to kindergarten:

- links with socialpsychological adjustment. *Early Education and Development*, 25, 619–640. doi: 10.1080/10409289.2014.844058
- Hartup, W. W. (1989). Behavioral manifestations of children's friendships. In Berndt, T. J. and Ladd, G. W. (Eds.), *Peer relations in child development* (pp. 46–70). New York: Wiley
- Howes, C., Rubin, K. H., Ross, H. S., & French, D. C. (1988). Peer interaction in young children. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 53, 1-92. doi: 10.2307/1166062
- Johnson, C., Ironsmith, M., Snow, C. W., & Poteat, G. M. (2000). Peer acceptance and social adjustment in preschool and kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, 27, 207-212. doi:10.1023/B:ECEJ.0000003356.30481.7a
- Ladd, G. W., & Price, J. M. (1987). Predicting children's social and school adjustment following the transition from preschool to kindergarten. *Child development*, 58, 1168-1189. doi: 10.2307/1130613
- Lindsey, E. W. (2002). Preschool children's friendships and peer acceptance: Link to social competence. *Child Study Journal*, 32, 145-156.
- Lindsey, E. W., & Colwell, M. J. (2003). Preschoolers' emotional competence: Links to pretend and physical play. *Child Study Journal*, 33, 39-52.
- Maassen G. H., Akkermans W., & Van der Linden, J. L. (1996). Two-dimensional sociometric status determination with rating scales. *Small Group Research*, 27, 56–78. doi:10.1177/1046496496271003
- Martin, R., & Green, J. (2005). The use of emotion explanations by mothers: Relations to preschoolers' gender and understanding of emotions. *Social Development*, 14, 229–249. doi: 10.1111/j.1467-9507.2005.00300.x
- McCabe, P. C., & Altamura, M. (2011). Empirically valid strategies to improve social and emotional competence of preschool children. *Psychology in the Schools*, 48, 513-540. doi: 10.1002/pits.20570
- McClure, E. B. (2000). A meta-analytic review of sex differences in facial expression processing and their development in infants, children, and adolescents. *Psychological Bulletin*, 126, 424–453. doi: 10.1037/0033-2909.126.3.424
- Mendez, J. L., McDermot, P., & Fantuzzo, J. (2002). Identifying and promoting social competence with African American preschool children: Developmental and contextual considerations. *Psychology in the Schools*, 39, 111-123. doi:10.1002/pits.10039

- Mostow, A. J., Izard, C. E., Fine, S., & Trentacosta, C. J. (2002). Modeling emotional, cognitive, and behavioral predictors of peer acceptance. *Child Development, 73*, 1775-1787. doi: 10.1111/1467-8624.00505
- Murphy, S. M., & Faulkner, D. (2006). Gender differences in verbal communication between popular and unpopular children during an interactive task. *Social Development, 15*, 82-108. doi: 10.1111/j.1467-9507.2006.00331.x
- Parker, J., Rubin, K., Price, J., & DeRosier, M. (1995). Peer relationships, child development, and adjustment.”. In Cicchetti, D. and Cohen, D. (Eds.), *Developmental psychopathology: Vol. 2. Risk, disorder, and adaptation* (pp. 96–161). New York: Wiley.
- Rimm-Kaufman, S. E., & Pianta, R. C. (2000). An ecological perspective on the transition to kindergarten: A theoretical framework to guide empirical research. *Journal of Applied Developmental Psychology, 21*, 491-511. doi:10.1016/S01933973(00) 00051-4
- Rubin, K. H., Coplan, R., Chen, X., Buskrik, A. A., & Wojslawowicz, J. C. (2005). Peer relationships in childhood. In M. H. Bornstein, M. E. Lamb (Eds.), *Developmental science: An advanced textbook* (5th ed. , pp. 469-512), Mahwah, NJ: Elbaum.
- Wood, J. J., Cowan, P. A., & Baker, B. L. (2002). Behavior problems and peer rejection in preschool boys and girls. *Journal of Genetic Psychology, 163*, 72–88. doi: 10.1080/00221320209597969
- Zsolnai, A. (2002). Relationship between children’s social competence, learning motivation and school achievement. *Education Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology, 22*, 317-329. doi:10.1080/01443410220138548